

DR AGNIESZKA CHĘCIŃSKA-ZAUCHA,

Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach
Katedra Zarządzania Sportem i Turystyką

DR ZOFIA GRÓDEK-SZOSTAK,

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
Wydział Zarządzania
Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw
email: grodekz@uek.krakow.pl

DR DANUTA KAJRUNAJTYS

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
Wydział Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych
Katedra Zarządzania Międzynarodowego

OCHRONA WŁASNOŚCI INTELKTUALNEJ PRZEDSIĘBIORSTW Z WYKORZYSTANIEM ŚRODKÓW UNIJNYCH – BARIERY I WYZWANIA

Słowa kluczowe: własność intelektualna, innowacje, MŚP, patenty

Abstrakt. W artykule poruszono problematykę związaną z ochroną własności intelektualnej w przedsiębiorstwie. Celem niniejszego opracowania jest ukazanie roli „Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014–2020”, Poddziałanie 2.3.4. „Ochrona Własności Przemysłowej” w kontekście nabywania przez podmioty sektora MSP praw własności intelektualnej. Przedmiotem analizy była odpowiedź na pytanie, w jaki sposób środki publiczne wspierają przedsiębiorców w procesie ochrony pracy twórczej. Analizę przeprowadzono na podstawie wyników badań literaturowych oraz danych z postępu w realizacji Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój.

Protection of Intellectual Property of Enterprises with the Use of EU Funds –Barriers and Challenges

Keywords: Intellectual property, innovation, SMEs, patents

Abstract. The article deals with issues related to intellectual property protection in an enterprise. The aim of this study is to show the role of the “Intelligent Development Operational Program 2014–2020”, Submeasure 2.3.4. “Protection of Industrial Property” in the context of the acquisition of intellectual property rights by entities of the SME sector. The object of the analysis was to answer the question of how public funds support entrepreneurs in the process of creative work protection. The analysis was based on the results of literature research and data on progress in the implementation of the Intelligent Development Operational Program.

Wprowadzenie

Wyniki badań pokazują, że ochrona praw własności intelektualnej przez przedsiębiorstwa z sektora MSP jest ważna, a świadomość przedsiębiorców na temat zagrożeń z roku na rok rośnie. Przedsiębiorstwa zaangażowane we współpracę z podmiotami zewnętrznymi zdecydowanie częściej doświadczają naruszeń własności intelektualnej (Schubert, 2016), a w niektórych przypadkach szkody spowodowane niekontrolowanym wyciekiem wiedzy z organizacji przewyższają korzyści płynące z podjętej współpracy (Ritala, Olander, Michailova, Husted, 2015). Konieczne staje się wobec tego przeciwdziałanie niekorzystnym następstwom – jedną z możliwości jest niewątpliwie wykorzystanie prawnych instrumentów ochrony własności intelektualnej, w tym zwłaszcza patentów na wynalazki, wzory użytkowe czy przemysłowe.

Celem artykułu jest ukazanie roli „Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014–2020”, Poddziałanie 2.3.4. „Ochrona Własności Przemysłowej” w kontekście nabywania przez podmioty sektora MSP praw własności intelektualnej. Rozważania zawarte w niniejszym tekście są efektem lektury krajowej i zagranicznej literatury przedmiotu, analizie raportów oraz przemysłów własnych autorek¹.

1. Własność intelektualna

Pojęcie własności intelektualnej jest bardzo szerokie i trudno do sprecyzowania. Własność intelektualna jest wytworem pracy twórczej człowieka, która, ze względu na swoją unikatowość i dużą doniosłość ekonomiczną, gospodarczą czy rozwojową, zasługuje na ochronę. Według definicji przyjętej przez WIPO, w art. 2 punkt viii tej Konwencji, własność intelektualną określono jako zbiór praw odnoszących się m.in. do: dzieł literackich, artystycznych i naukowych, interpretacji artystów interpretatorów oraz do wykonań artystów wykonawców, do fonogramów oraz do programów radiowych i telewizyjnych, wynalazków we wszystkich dziedzinach działalności ludzkiej, odkryć naukowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych i usługowych oraz nazw handlowych i oznaczeń handlowych, ochrony przed nieuczciwą konkurencją, wszelkich innych praw dotyczących działalności intelektualnej w dziedzinie przemysłowej, naukowej, literackiej i artystycznej (Convention Establishing, 1967). Prawa własności intelektualnej mają następujące cechy

¹ Publikacja została sfinansowana ze środków przyznanych Wydziałowi Zarządzania Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, w ramach dotacji na utrzymanie potencjału badawczego.

wspólne: niematerialny charakter, w przeważającej mierze są to bezwzględne prawa podmiotowe o charakterze wyłącznym, mają charakter normatywny i majątkowy, cechuje je zbywalność, podlegają wyczerpaniu, a ich konsumpcja ma charakter niekonkurencyjny (Stiglitz, 2004, s. 157). Własność intelektualna stała się obiektem rozważań różnych dyscyplin naukowych (nie tylko na gruncie prawa). Zestawienie czterech perspektyw badawczych przedstawiono w tabeli.

Tabela 1. Zestawienie pojęć związanych z własnością intelektualną na gruncie różnych dyscyplin naukowych

Kryterium porównania	Własność intelektualna	Wartości niematerialne i prawne	<i>Know-how</i>	Kapitał intelektualny (wiedza organizacyjna)
Podstawa formalno-prawna	konwencja o ustanowieniu WIPO	ustawa o rachunkowości	ochrona przez umowy nienazwane	umowy z pracownikami
Istota	wiedza chroniona prawem	nabyte przez przedsiębiorstwo, zaliczane do aktywów trwałych – prawa majątkowe nadające się do gospodarczego wykorzystania, przeznaczone do używania na jej potrzeby	wartość (dobro) o charakterze niematerialnym	kapitał ludzki oraz kapitał strukturalny organizacji
Perspektywa	<i>ex lege</i> (chroniona prawnie w imieniu twórcy i właściciela praw majątkowych)	organizacja jako podmiot gospodarczy	uzyskane w toku bieżącej działalności lub jako uboczny efekt prac badawczych, jest poufna	organizacja jako podmiot gospodarczy
Czas	różny czas ochrony w poszczególnych kategoriach	o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok	zgodnie z uzgodnieniami między stronami i zapisami w umowie	
Charakter	uniwersalny		indywidualny (subiektywny)	mieszany

Źródło: Kajrunajtys (2009), s. 33.

Własność intelektualna jest przedmiotem wielu aktów prawnych o charakterze krajowym oraz międzynarodowym. Prawa własności intelektualnej ustanawiane są przez przepisy prawa państwowego lub lokalnego, zatem ich zasięg ograniczony jest

do terytorium, na którym wspomniane przepisy obowiązują. Skutkiem zasady terytorialności oraz gospodarki globalnej jest potrzeba ubiegania się o ochronę praw własności przemysłowej w kilku państwach jednocześnie.

2. Ochrona tajemnicy przedsiębiorstwa

W przeciwieństwie do ochrony patentowej ochrona tajemnicy przedsiębiorstwa nie wymaga dokonywania zgłoszeń ani prowadzenia postępowania, nie są również wydawane żadne zaświadczenia, ani certyfikaty. Tajemnica przedsiębiorstwa obejmuje: rozwiązania technologiczne, nieujawnione do wiadomości publicznej informacje techniczne, technologiczne i organizacyjne przedsiębiorstwa lub inne informacje mające wartość gospodarczą, co do których przedsiębiorca podjął niezbędne działania w celu zachowania ich poufności (ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji). Ochrona tajemnicy przedsiębiorstwa może być w dowolnym czasie ujawniona i wtedy straci przymioty tajemnicy. Jest to bardzo atrakcyjne rozwiązanie właśnie ze względu na brak ograniczenia w czasie (np. Coca-Cola). Koszty związane z utrzymaniem tajemnicy przedsiębiorstwa zależą tylko i wyłącznie od polityki przedsiębiorstwa w zakresie ograniczeń ujawniania informacji. Gdy zostanie ujawniona tajemnica przedsiębiorstwa, przedsiębiorca, którego interes został zagrożony lub naruszony, może żądać np. zaniechania niedozwolonych działań czy naprawienia wyrządzonej szkody, jednak nic już nie cofnie ujawnienia informacji. Postępowanie prowadzi się przed sądem cywilnym.

Omówione rodzaje ochrony mają wady i zalety, a ich wybór uzależniony jest od polityki organizacji i od rodzaju informacji, które mają być chronione. Dla produktów z dziedziny mechaniki zalecana jest ochrona patentowa.

3. Wykorzystanie ochrony patentowej a praktyka – wady i zalety

Według założeń, jednolity patent europejski, czyli system ochrony własności przemysłowej, przygotowany w wyniku współpracy większości państw członkowskich Unii Europejskiej, ma uprościć ochronę wynalazków za granicą. Podstawą jego wprowadzenia są dwa rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczące wzmocnionej współpracy w tworzeniu jednolitego systemu oraz porozumienie w sprawie Jednolitego Sądu Patentowego. Największą wadą tego rozwiązania jest to, że zasadniczo nie mamy do czynienia z jednolitym systemem ochrony, a raczej

ze zbiorem patentów krajowych, obowiązujących indywidualnie w poszczególnych państwach. Aby uzyskać patent europejski, który obowiązywał będzie na terenie wszystkich państw członkowskich EOP, przedsiębiorca musi indywidualnie ubiegać się o jego uznanie w każdym z tych krajów. Wiąże się to z koniecznością tłumaczenia dokumentów patentowych oraz z wysokimi opłatami (koszt walidacji, tłumaczeń oraz pracy lokalnego przedstawiciela). Jednolity patent europejski w założeniu ma zlikwidować ten problem, przedsiębiorcy z państw członkowskich UE będą mogli ubiegać się o ochronę patentową na terenie całej Wspólnoty, bez konieczności ubiegania się o patent w każdym kraju. Ochrona patentowa, rozumiana tak jak dotychczas, wydaje się zupełnie nie przystawać do potrzeb związanych z rozwojem informatyki. Wiele poważnych argumentów wskazuje, że ochrona patentowa oprogramowania przyczyni się raczej do blokowania niż wspierania tego rozwoju. W praktyce z ochrony patentowej systemów komputerowych korzystają (w krajach, gdzie jest dostępna) tylko dwie grupy: duże koncerny oraz wyspecjalizowane przedsiębiorstwa, których podstawową działalnością jest rejestracja i egzekwowanie patentów; niestety raczej nie będzie tutaj miejsca dla podmiotów sektora MSP.

Zasadniczo z perspektywy Polski wyróżnić można trzy tryby (strategie) międzynarodowej ochrony patentowej: patent konwencyjny (zgodnie z konwencją paryską) – najstarszy, ale najbardziej pracochłonny sposób na międzynarodową ochronę patentową i wciąż stosowany, zwłaszcza w krajach niebędących sygnatariuszami innych porozumień międzynarodowych. Zgłoszenie w międzynarodowym trybie, tzw. PCT (ang. *Patent Cooperation Treaty*) w praktyce daje wiele udogodnień w stosunku do patentu konwencyjnego i jest często stosowane, zwłaszcza, jeżeli przedsiębiorcy planują ochronę patentową poza Europą; dzieli się na fazę międzynarodową oraz krajową, jest to zapewnienie właściwej ochrony patentowej. Trzecią możliwością jest uzyskanie patentu europejskiego. Polega to na możliwości ubiegania się o ochronę w Europie, w państwach sygnatariuszach konwencji o patencie europejskim. Należy zaznaczyć, że przyznany patent europejski jest dopiero potencjalnym prawem wyłącznym i sama ochrona wymaga walidacji patentu europejskiego przez urząd państwa, w którym przedsiębiorcy chcą ubiegać się o ochronę. W wielu sytuacjach wszystkie trzy strategie mogą stanowić dla siebie alternatywny tryb zgłoszenia patentowego. Warto więc poznać wady i zalety każdej z tych procedur, aby wybrać idealne rozwiązanie dla potrzeb konkretnego przedsiębiorstwa (tab. 2)².

² Czytaj więcej: <http://bridge.gov.pl/aktualnosc/pokaz/wady-i-zalety-poszczegolnych-procedur-miedzynarodowej-ochrony-patentowej-wynalazku/?L=0%23&cHash=60de727694bf88631-5f56818ffd9043e>.

Tabela 2. Procedury ochrony własności intelektualnej – wady i zalety

	Wady	Zalety
Procedura Konwencji Paryskiej	wysokie koszty na początku zgłaszania przy niepewnym rezultacie, duża pracochłonność na początku, przy sporządzaniu dokumentacji – konieczne tłumaczenia na wszystkie języki państw ochrony	konieczne, gdy państwo nie jest stroną traktatów o współpracy
Procedura układów o współpracy w oparciu o pierwszeństwo w Polsce	wysoki koszt tego typu ochrony	dłuższy czas na decyzję, gdzie występować się będzie o patent, czas na weryfikację rynkową wynalazku, zgłoszenie w jednym języku, decyzja o planowanych fazach krajowych podejmowana jest po sporządzeniu raportów o zdolności patentowej faza „międzynarodowa” może być prowadzona przez krajowego pełnomocnika, bez konieczności powoływania pełnomocnika za granicą dopiero faza „krajowa” i patent europejski wymaga powołania pełnomocnika w państwie docelowej ochrony i złożenie tłumaczeń opisu wynalazku
Procedura układów o współpracy bez pierwszeństwa w Polsce	nie dopatrzone się istotnych wad	zgłoszenie w jednym języku patent europejski i faza „międzynarodowa” PCT może być prowadzona przez krajowego pełnomocnika, bez konieczności powoływania pełnomocnika za granicą dopiero faza „krajowa” PCT i o patent europejski wymaga powołania pełnomocnika w państwie docelowej ochrony i złożenie tłumaczeń opisu wynalazku

Źródło: opracowanie własne.

Pomimo tego, że polskie przedsiębiorstwa składają coraz więcej wniosków w Europejskiej Organizacji Patentowej, wciąż daleko im nie tylko do liderów, ale również do średniej unijnej. W globalizującej się gospodarce ubieganie się o ochronę patentową obejmującą swoim zakresem jedynie terytorium Polski, może okazać się nieefektywne. Dzieje się tak, chociażby ze względu na to, że po kilkunastu miesiącach od dokonania zgłoszenia urząd patentowy publikuje opis wynalazku, tym samym staje się on częścią znanego stanu techniki i traci znamiona nowości, a ich posiadanie jest konieczne, aby uzyskać ochronę na etapie międzynarodowym. Procedury związane z przyznaniem patentu są długotrwałe i kosztowne. W zależności od stopnia złożoności wynalazku oraz liczby państw, w których przedsiębiorca planuje ubiegać się o ochronę, koszt uzyskania ochrony może się wahać od kilkunastu do nawet kilkuset tysięcy złotych, podczas gdy procedura patentowa trwa ok. 2–4 lata. Przedsiębiorstwa prowadzące działalność w Polsce mają możliwość uzyskania wsparcia, dzięki któremu mogą zaoszczędzić połowę związanych z tym kosztów (Wesołowska, 2015).

4. Fundusze europejskie – partnerstwo z samorządami

Uzyskanie patentu nie jest tanie, szczególnie jeżeli wynalazek ma być chroniony za granicami kraju. Innowatorzy z sektora MSP mogą jednak liczyć na wsparcie funduszy europejskich, lecz przedsiębiorcy będą musieli poszukać ich nie na szczeblu krajowym, ale w regionach. Przedsiębiorcy posiadający siedzibę na terenie RP mogą aplikować o wsparcie ochrony własności intelektualnej w ramach poddziałania 2.3.4 „Ochrona własności przemysłowej” Programu Operacyjnego – Inteligentny Rozwój (POIR, 2014–2020).

Dofinansowanie przeznaczone jest dla projektów dotyczących uzyskania ochrony prawa własności przemysłowej w trybie krajowym, regionalnym, unijnym lub międzynarodowym, z wyłączeniem zgłoszenia do polskiego Urzędu Patentowego w celu uzyskania ochrony wyłącznie na terytorium kraju i jej realizacji (tab. 3). To konkretne działanie, koncentruje się na problematyce patentów, wzorów użytkowych i przemysłowych i ogólnej ochronie własności przemysłowej. Stąd dofinansowaniu mogą podlegać projekty dotyczące:

- uzyskania prawa ochrony własności przemysłowej (tj. patentów, praw ochronnych na wzory użytkowe oraz praw z rejestracji wzorów przemysłowych) z możliwością wsparcia przygotowania procesu komercjalizacji przedmiotu zgłoszenia poprzez zakup usługi doradczej,
- realizacji ochrony prawa własności przemysłowej, gdy wnioskodawca we wszczętym postępowaniu występuje w roli podmiotu broniącego

posiadanych praw, a postępowanie dotyczy unieważnienia patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji wzoru przemysłowego lub stwierdzenia wygaśnięcia tych praw (Kołtuniak, 2016).

Tabela 3. Suma projektów przedsiębiorców MSP działań o numerze 2.3.4 „Ochrona własności przemysłowej”, które spełniły kryteria wyboru i uzyskały wymaganą liczbę punktów w latach 2015–2017

Liczba projektów poprawnie złożonych	Łączna liczba złożonych wniosków	Projekty zlokalizowane w województwie mazowieckim – razem	Projekty zlokalizowane w województwie innym niż mazowieckie – razem	Projekt dotyczy uzyskania ochrony lub realizacji praw					
				Projekty zlokalizowane w województwie mazowieckim			Projekty zlokalizowane w województwie innym niż mazowieckie		
				patent na wynalazek	wzór użytkowy	wzór przemysłowy	patent na wynalazek	wzór użytkowy	wzór przemysłowy
Do 20 stycznia 2017 r.	22	10	12	10	0	1	9	0	3
Razem 2016	73	28	45	27	0	1	35	3	8
Razem 2015	6	6	0	6	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów Ochrona własności przemysłowej (2017).

Analizując liczbę poprawnie złożonych projektów w programie przeznaczonym dla przedsiębiorców sektora MSP działań o numerze 2.3.4 „Ochrona własności przemysłowej”, które spełniły kryteria wyboru i uzyskały wymaganą liczbę punktów w latach 2015–2017, otrzymano bardzo optymistyczne wyniki. Łączna liczba wniosków złożona w roku 2015 wynosiła 6, z czego były to tylko podmioty z województwa mazowieckiego wnioskujące o patenty na wynalazki. Rok 2016 przyniósł ponad 70 wniosków, z czego dominowały podmioty spoza województwa mazowieckiego. W styczniu 2017 roku złożono już 22 wnioski o udział w projekcie współfinansującym koszty ochrony własności intelektualnej. Analizując wykorzystanie środków na koniec 2017 roku należy zauważyć, iż alokacja w ramach poddziałania 2.3.4 w ramach POIR wynosiła 185 209 260,74 zł. W 2017 roku złożono łącznie 259 wniosków o wartości stanowiącej 24,27% alokacji. Do dofinansowania zatwierdzono 107 wniosków, a wg stanu na dzień 31.12.2017 roku podpisano 79 umów.

Należy stwierdzić, iż rośnie świadomość sektora MSP o ważności uzyskania patentów na wynalazki. Jednak obszar ten należy nadal badać oraz analizować, czy podmioty startujące w konkursach o uzyskanie dotacji unijnych nie starają się

jedynie o uzyskanie ochrony patentowej w celu zdobycia środków oraz dodatkowych punktów w innych konkursach. Czy w momencie zakończenia projektów ze środków strukturalnych przedsiębiorcy nadal tak licznie będą zgłaszać swoje patenty, czy koszto- oraz czasochłonność przystopuje optymizm podmiotów z sektora MSP.

Podsumowanie

Oczywiste jest, że własność intelektualna musi być chroniona. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka uznaje prawo do ochrony praw osobistych i majątkowych, dotyczących przejawów twórczości naukowej, literackiej lub artystycznej. Głównym gwarantem praw własności intelektualnej jest państwo, które tworzy systemy prawne i pilnuje ich respektowania; może również ułatwiać ochronę interesów podmiotów krajowych za granicą oraz przedsiębiorstw zagranicznych w kraju, a także zawierać z innymi państwami porozumienia dotyczące wzajemnych relacji w obszarze ochrony własności intelektualnej. Jedynie państwo może chronić interes społeczny stojąc na straży przestrzegania zasad wolnej konkurencji i ograniczać praktyki monopolizacji posiadanej wiedzy oraz posiada aparat służący do walki z nieuczciwą konkurencją czy łamaniem praw własności intelektualnej. Dlatego też rola państwa w ochronie własności intelektualnej jest bardzo istotna i wydaje się nie do przecenienia. Natomiast poziom tej ochrony jest obecnie szeroko dyskutowany w literaturze przedmiotu. Wydaje się, że racjonalna, z punktu widzenia ochrony interesów innowatora oraz istnienia wolnego rynku, jest zależność przyjmująca kształt odwróconej krzywej U między stopniem ochrony własności intelektualnej a innowacyjnością. Oznacza to, że zarówno zbyt słaba, jak i zbyt silna ochrona zmniejsza aktywność innowacyjną, a najkorzystniejszy jest pośredni, umiarkowany poziom ochrony własności intelektualnej (Boldrin, Levine, 2004). Dominuje pogląd, że konieczne jest zapewnienie pewnego minimalnego poziomu ochrony własności intelektualnej, zapewniającej rentę innowatorowi. Jednak zbyt silna ochrona może wpływać negatywnie na innowacyjność gospodarek. Według Furukawy (2007) silniejsza ochrona zwiększa udział sektorów zmonopolizowanych w gospodarce narodowej, co negatywnie wpływa na dynamikę produkcji ograniczając akumulację doświadczenia w procesie nabywania umiejętności przez praktykę. Wyniki dotychczasowych badań dostarczają stosunkowo obszernej wiedzy na temat zależności pomiędzy zaangażowaniem przedsiębiorstwa w wykorzystanie prawnych instrumentów ochrony własności intelektualnej a osiąganymi wynikami w zakresie działalności innowacyjnej.

Autorki dostrzegają możliwości prowadzenia dalszych badań w zakresie niekorzystnych następstw związanych m.in. z niekontrolowanymi wyciekami wiedzy z przedsiębiorstw, występującymi przypadkami naruszeń własności intelektualnej, przystopowania działalności innowacyjnej a wprowadzaniem ochrony patentowej.

Literatura

- Boldrin, M., Levine, D.K. (2004). Rent Seeking and Innovation. *Journal of Monetary Economics*, 51 (1), 127–160.
- Convention Establishing the World Intellectual Property Organization* (1967). Pobrane z: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20828/volume-828-I-11846-English.pdf> (18.08.2017).
- Dinopoulos, E., Syropoulos, C. (2007). Rent Protection as a Barrier to Innovation and Growth. *Economic Theory*, 32, 309–332.
- Furukawa, Y. (2007). The Protection of Intellectual Property Rights and Endogenous Growth: Is Stronger Always Better? *Journal of Economic Dynamics & Control*, 31 (11), 3644–3670.
- Kajrunajtys, D. (2009). Własność intelektualna jako przedmiot obrotu gospodarczego. W: R. Wiśła (red.), *Rozwój współpracy sektorów publicznego i prywatnego z wykorzystaniem praw własności intelektualnej* (s. 132–150). Warszawa: Wydawnictwo Wiedzy i Innowacji.
- Kołtuniak, M. (2016). *Dotacje na patenty i ochronę wzorów*. Pobrane z: <http://www.rp.pl/Firma/302069963-Dotacje-na-patenty-i-ochrone-wzorow.html#ap-1> (10.09.2017).
- Ochrona własności przemysłowej* (2017). Pobrane z: <http://poir.parp.gov.pl/ochrona-wlasnosci-przemyslowej/poddzialanie-2-3-4-ochrona-wlasnosci-przemyslowej> (10.09.2017).
- Patent na dotację, czyli kto może dostać dotację na uzyskanie patentu* (2017). Pobrane z: http://serwisy.gazetaprawna.pl/fundusze-unijne/artykuly/1059882_patent-na-dotacje-czyli-kto-moze-dostac-dotacje-na-uzyskanie-patentu.html (25.08.2017).
- Ritala, P., Olander, H., Michailova, S., Husted, K. (2015). Knowledge sharing, knowledge leaking and relative innovation performance: an empirical study. *Technovation*, 35 (1), 22–31.
- Schubert, T. (2016). Infringement of intellectual property in innovation partnership. *R&D Management*, 46 (S2), 596–611.
- Stiglitz, J.E. (2004). *Globalizacja*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Wesołowska, E. (2015). *Czy unijne pieniądze uruchomiły lawinę patentów? Zobacz, co na to wskazuje*. Pobrane z: http://funduszeue.wp.pl/informacje/czy-unijne-pieniadze-uruchomily-lawine-patentow-zobacz-co-na-to-wskazuje_a165/2 (10.09.2017).
- Wady i zalety poszczególnych procedur międzynarodowej ochrony patentowej wynalazku*. Pobrane z: <http://bridge.gov.pl/aktualnosc/pokaz/wady-i-zalety-poszczegolnych-procedur-miedzynarodowej-ochrony-patentowej-wynalazku/?L=0%23&cHash=60de727694bf886315f56818ffd9043e> (10.09.2017).

Cytowanie

Chęcińska-Zaucha, A., Gródek-Szostak D., Kajrunajtys, D. (2017). Ochrona własności intelektualnej przedsiębiorstw z wykorzystaniem środków unijnych – bariery i wyzwania. *Europa Regionum*, 4 (XXXIII), 15–25. DOI: 10.18276/er.2017.33-02.

